

El Diacrític | | Actualitzat el 05/09/2023 a les 16:58

En defensa del sector primari

«Viure envoltada de natura vol dir formar-ne part, i formar-ne part vol dir treballar-hi, i quan hi comences a treballar t'adones que no tot és tan serè com t'ho havies imaginat» | «Com és que el sector primari sempre hi surt perdent? Com és que ara mateix tan sols és viable dedicar-t'hi si sucumbeixes a la dependència de les subvencions?»

«No serveix excusar-se quan no has anat a mercat a comprar-li al pagès de confiança o quan no has pogut demanar cistella perquè just aquell dia que tocava fer-ho, tenies molta feina a l'oficina»

Fa uns dies que em ronden un batibull de temes pel cap que he intentat ordenar en aquestes línies. Tracten sobre la Pagesia, no la genèrica i industrial, sinó la que fa agroecologia, la que té en compte el benestar de l'ecosistema - terra, animals i persones - i no només la producció. Sobre l'accés a les finques, sobre la romantització del món rural i la condescendència cap a la pagesia, sobre la incapacitat de l'administració per facilitar les burocràcies en el sector primari, sobre la renúncia i el compromís que ens cal com a societat. Tracten sobre la meva frustració, i les paraules em serveixen com a canalitzadores d'aquesta ràbia que no sé on posar.

L'altre dia una amiga que vivia a una masia em va dir que la senyora que els hi llogava els feia fora perquè els hi volia demanar més diners. Ja els n'hi demanava més de 700. La meva amiga i la seva parella no treballaven a la finca, perquè necessitaven tenir feines «a fora» per poder pagar aquest lloguer abusiu. Aquí les primeres injustícies que no puc obviar. I és que, ara mateix, l'accés a les propietats rurals està majoritàriament destinat a persones amb herència o bé a persones les quals la seva activitat principal és una feina que no serà del sector primari i, per tant, cobrarà prou per poder pagar els lloguers que valen ara les masies o bé haurà pogut estalviar suficient perquè li donin una hipoteca.

I què vol dir tot això? Que les finques rurals estan començant a ser adquirides o habitades per persones que no treballen el sector primari ni en tenen la intenció de fer-ho. I penso amb una frase que vaig escoltar d'un pagès fa uns mesos a la Fira de la Llavor de Roda de Ter:

«L'aclapament de terres també és que hi visqui una família no pagesa, aliena a l'agricultura». I és ben veritat. No és just que una persona que té (o habita) una terra no la cuidi com s'ho mereix. Entenc que amb aquests lloguers sigui difícil fer-ho, el problema no és de la persona precària que li agradaria treballar al camp, però necessita diners per pagar el sostre. El problema, òbviament, té una arrel molt diferent. Ja no importa la terra, importa quant val.

I és clar que molta gent vol viure a pagès, o al costat d'un bosc, o si més no envoltades de natura, perquè és romàntic, perquè dona pau i perquè és tot més tranquil. El que passa és que viure envoltada de natura vol dir formar-ne part, i formar-ne part vol dir treballar-hi, i quan hi comences a treballar t'adones que no tot és tan serè com t'ho havies imaginat. Per una banda, perquè descobreixes què és l'ansietat ambiental (allò de que diuen dels pagesos que «es passen el dia mirant el cel»), i veus que tot el que et dona sentit depèn d'una cosa que ara mateix és molt inestable: el clima. Per l'altra, perquè si, per exemple, passes temps netejant el bosc en tindràs menys per fer la possible feina «a fora» que et doni diners. Si bé després no necessitaràs comprar-te la llenya ni pagar la calefacció i tindràs més seguretat sabent que aquell bosc que tens al costat de casa probablement ja no cremarà. Però, no sortiria més a compte tenir una feina fent teletreball a una multinacional i cobrar un bon sou per poder pagar les obres i posar un terra radiant? O instal·lar una estufa de pèl·lets? Segurament sí, si ens mirem només al melic. I aquest és el gran tema. Les que no es miren tant al melic i vetllen per una salut ambiental i social són, sovint, les persones més precaritzades (pagesia, treballadores domèstiques, treballadores socials, treballadores dins l'economia social i solidària, i un llarg etc.). I aquest és el món on vivim.

I un cop més penso: tot va estrictament relacionat. El preu dels lloguers, els salaris, el model de vida, la manca de temps, la sostenibilitat del planeta, la sostenibilitat personal... Perquè, com es pot ser sostenible tant en l'àmbit personal com ambiental en la totalitat? I com ser-ho vivint al camp però immersos en un model de consum i de mercat com l'actual? Com viure realment amb tranquil·litat quan o bé et falta temps per autogestionar-te i generar-te el teu propi abastiment o bé et falten diners perquè estàs «gastant» el temps autogestionar-te i generant-te el teu propi abastiment?

I tot això sense parlar del paper de l'administració, perquè a la mateixa fira de la Llavor de Roda, quan es va parlar dels projectes que impulsen la vida rural i la diversificació de pràctiques en relació amb la producció agrícola, es va concloure que realment «l'administració no estava preparada per aquest tipus de projectes». Per legalitzar una finca on fan agroforesteria, regeneren el sòl, venen verdures i comercialitzen conserves amb l'excedent de l'hort, fan pa artesà amb un forn de llenya i formatges amb la llet del ramat propi, caldria una inversió inassumible per la magnitud de l'empresa que seria. I és que no es valora que es relacionin els sistemes interns entre ells (el xerigot dels formatges per tractar fongs a l'hort, la llenya de la gestió forestal pel forn de llenya, etc.) sinó que es valora allò de sempre, el mateix que abans: que doni diners, que sigui escalable, que aporti al progrés.

I continuo amb el dilema de no carregar-nos tota la culpa, però tampoc vull tirar endavant pensant que n'estem exemptes, si més no prefereixo que n'agafem les responsabilitats que puguem, que són exactament les que ens toquen (a cada una les seves, depenent del seu context vital i social). No serveix la condició cap al sector primari i rural si no hi ha una renúncia real. No serveix excusar-se quan no has anat a mercat a comprar-li al pagès de confiança o quan no has pogut demanar cistella perquè just aquell dia que tocava fer-ho, tenies molta feina a l'oficina. Tothom té molta feina. I els i les pageses també. El que passa és que aquestes tenen, a més a més, un compromís amb la terra, i per tant la societat hauria de tenir un compromís amb elles. Igual que els propietaris d'una terra tenen l'obligació i el deure moral de cuidar-la o procurar que algú la cuidi sense precaritzar-lo, les persones a qui em dirigeixo quan dic tot això, que aclareixo que són persones de classe mitjana-alta i benestants, tenen també el deure moral de consumir

d'una forma ètica i pagant el que val.

Les persones que treballen la terra no haurien de ser vistes com a heroïnes, condecorades amb els milers d'«ostres, és molt dur treballar la terra». Perquè el que és dur realment és treballar la terra fent el que creus que té sentit per un ecosistema que estimes, i després haver-te d'enfrontar amb aquest mercat ferotge que fa que costi tant trobar sortida als teus productes. Qui estima la terra la treballa de gust, qui estima el bestiar el cuida de gust, però és frustrant veure que es fa amb va i que a ningú més li importa (perquè anem desbordades dins una espiral de feina-oci que no ens deixa gota de temps per replantejar-nos-ho). I tots aquests eslògans al voltant de «cuidem la pagesia» em semblen igualment condescendents. És la pagesia qui cuida, qui alimenta. Ningú fa un favor a ningú. És un intercanvi mutu. Tu no pots cultivar perquè no tens temps perquè el dediques a treballar davant d'un ordinador o qualsevol altra cosa i li pagues aquests diners que cobres a qui sí que té temps per cultivar perquè no té aquest altre ofici. Pur intercanvi. Però, llavors, com és que el sector primari sempre hi surt perdent? Com és que ara mateix tan sols és viable dedicar-t'hi si sucumbeixes a la dependència de les subvencions? Com és - em pregunto repetidament - que la gran tasca de cuidar la terra i alimentar la societat no es pot valdre per si sola? Com és, si és la base de tot?

...

Després de tot, entenc a les senyores que venen de pagès i que ara netegen cases rurals, perquè treballen menys i els dona més quartos. S'han cansat d'anar a l'hort, perquè diuen que és molt dur i que ja no val la pena. «I mira, el meu marit se n'encarrega perquè li agrada, però no en treu pas res». Doncs això. Un cop més, la ràbia es torna tristesa.